

- Հ. Եսայի Մզրաքեան 1847-1854
- Հ. Անանիա Ճելալեան 1854-1860
- Հ. Օգոստինոս Գոչյումճեան 1860-1882
- Հ. Մանուէլ Քաջունի 1882-1903
- Հ. Վահան Մէհտէրեան 1903-1907
- Հ. Գրիգոր Ճելալեան 1907-1912
- Հ. Վահան Մէհտէրեան 1912-1916
- Հ. Դանիէլ Ստեփանեան 1916-1920
- Հ. Փիլիպպոս Եատիկեար 1920-1930
- Հ. Սիմոն Երեմեան 1930-1931
- Հ. Գրիգոր Ճելալեան 1903-1907 (ի Գաղրոն)
- Հ. Վահան Մէհտէրեան 1907-1912 »
- Հ. Անդրէաս Կիւլէսէրեան 1912-1916 »

Երկու առաջինները՝ «Ընդհ. Գործակալ վանաց» կը կոչուին՝ բայց կը տեսնենք որ կը զբաղին մերթ Մուրատեան կայուածներով եւս:

Յետ վերջին աշխարհաստան մեծ պատերազմի՝ վանքի և դպրոցին Մատակարարում թրևները կեդրոնացան մեկ անձի վրայ, տալով անոր Ընդհ. Մատակարար տիրույթը։ Այս վերջին շրջանին է որ Մատակարարական Դիւանն ու Պաշտօնարանը կը փոխադրուի Ս. Ղազար։

Սոյն միացման հետեւանքով Մուրատեան մէն մի կալուածի մասնական Գործակալները անցան ընդհ. Մատակարարի մը հսկողութեան տակ:

Յիշեալ շրջանէն սկսեալ մինչեւ ցայսօր եղած ընդհ. Մատակարարներն են.

- Հ. Յովսէփ Վ. Մարգարեան 1909-1916
- Հ. Աթանաս Տիրոյեան 1916-1919
- Հ. Հմայեակ Նարկիլէճեան 1920-1923 (ցմահ)
- Հ. Դանիէլ Ստեփանեան 1923-1924
- Հ. Քերովբէ Վ. Զրաքեան 1924-1929
- Հ. Փիլիպպոս Վ. Եատիկեար 1929-1931
- Հ. Կիւրեղ Վ. Քիպարեան 1934-1935
- Հ. Տրմոթէոս Վ. Տէր Կիւլեան 1935-1936...

ህጋዊ

Ա. Մեր ՀԱՄԱՅՆԱԳԱՏԿԵՐԻՆ մեջ որոշ ուղղորդական մի հետեւելու համար՝ իրրեւ դասա-
կարգութիւն՝ գլխաւոր շրջան ընտրեցիր մեն մի ՏԵՄԶՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ըստ ամբող-
ջական միաշար տեւողութեան:

Բ. Սոյն գծուած սահմանին մէջ յաջորդական կարգով ու բռնականներով գետեղեցիներ իւրաքանչիւր պաշտօնէութիւնը, նշանակելով գործող վարդապետներու Անունները և անձերու Յաջորդութիւնները:

Ք. ՏԵՍԶԳՍՆ ՄԱՐԾՆՈՑ անդամներ նկատած ենք հետեւեալները. ՏԵՍՈՆ, ՀՊԵԼՈՐ ՀԱՅՐ, ՓՈՒՏ-ՏԵՍՈՆ, ՈՒՍՈՒՖՆԱԿԵՏ, ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ (յո երեսկարգեալ պաշտօնեաներով, զոր օր. ՏՆՈՒՆ, ՀԻՅԱՆԿԱՍԿԱՆ, ԷՆԸ.) և ՆԵՐՔԻՆ ՈՒՍՈՒՑԻՅ ՀԱՅՐԵՐ:

Դ. Երբ էլ նշանակուած խորագրի մը դիմաց պաշտօնավարող անձի անունը պետք է ընդհանրապէս ներառիր, քէ Տեսուչն է որ գիտութեամբ Կեդրոնին՝ զայն եւս կը վարէ միանգամայն՝ անձամբ կամ իր մէկ գործակցին ձեռքով՝ մինչեւ ցրտաշրջանն առանձին պաշտօնէի:

Ե. ՌՈՍՈՒՑՑԷ խորագրին դիմաց իր կնամակները ակունկները աչև Հայրերուն՝ որոնք մաս չեն կազմեր Տեաչական Վարմնոյն և «այցելու Ուսուցիչ»ներ են։ Սակայն անհրաժեշտ է մտքով շաշկոշ ակունց խուշրիկն մէջ Տեաչական Վարմնոյ մէն մի անգամներն ալ, որովհետեւ իկներս դրոշի միշտ ակունցմէ որեւէ դաստանդորներն մը, մանաւանդ քի՛ շատ ակզամ՝ իրենք ստիպոշմ են զոհեջ աշկի ժամեր ոշուշցնշրեան՝ զիսաշորայիս իրենց պատրաստանաւաւոշրեան յանձնաւ զյայտի արեւոյց արակնոշրերն։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ¹

Ի Փ Ս Ռ Ի Ս

ԲԻԶԱՆԻ ՄՈՌԵԹԱՅԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ²

(ՀԻՆ ՇՐՋԱՆ, 1833-1846)

ՏԵՍԶԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

U.

3. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

1833 ԱՊՐԻԼ 26 ԵՒ ՄԱՅԻՍ 8⁸ — 1837 ՓԵՏՐ. 11⁴

ՏԵՍՈՒԶ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

Հ. ՏԻՄՈԹԵՆՍ ՊԷՏԻՋԵԱՆՆ՝ 1834 Յուլիս 2. - 1835 Մարտ 16. - Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ՍԱՄՍԱՐԵԱՆ՝ 1835 Մարտ 16 - 1839.

ՈՒՍՈՒՄՆԱԳՊԵՏ

Հ. ՊԵՏՐՈՍ ՄԻՆԱՍՅԱՆ («Լ Ղապտիարակ», «Վերակացու»)՝ 1834 Յուլիս 2 - 1837 Մեպտեմբեր 15⁶, - Հ. ՄԻՔԱՅԷԼ ԶԵՄՊԷԴԻՎՃԵԱՆ՝ 1837 Մեպտեմբեր 15 - 1839, ՄԱՐԿԱՆՆԱՆ՝ 1834 Յուլիս 2 - 1839.

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

Հ. ՄԱՄՈՒՆԻ, ՄԱՍՍՈՒՄԱՆՍՆՆԻ 1831 թ. 11
 ՄԱՄՈՒՆՆԻ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԺԵՆԵՐԱԼԻ («օգովական»)՝ 1835 չոկտեմբեր 1 - 1836 թգոստոս 4 -

ՈՒՍՈՒՑԻԶ

Հ. ՄԱՐԳԻՍ ԹՆՈՒՆՆԵՐՆԵՐ (ՊԵՐՏՆԵՐ) 1836 ՅՈՒՆԻՈՒՄ 5 - 1837
 Հ. ՄԱՐԳԻՍ ԹՆՈՒՆՆԵՐՆԵՐ (ՊԵՐՏՆԵՐ) 1836-1837 ՄԱՐՏ 13 - Հ. ԹՈՒՆՆԵՐՆԵՐ
 ՄԱՐՏ 10 - Հ. ԳՐԻԳՐԻ ԱՆՔՈՒՆՆԵՐՆԵՐ 1836-1837 ՄԱՐՏ 13 - Հ. ԹՈՒՆՆԵՐՆԵՐ
 1836 ՕԳՈՍՏՈՍ 4 - "1837",

ԱՇԽԱՏԱԻՈՐ ԵՂԲ. ԵՂ. ՅՈՂՆԱՆԵՍ (մահացել է 1835 թ.)
 1835 թ. - ԵՂ. ՄԻՄՈՆ ԱԼԻՕՇԵՑԻ՝ 1835 թ. դեկտեմբեր 2.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Մուրատեան վարժ.ի համար վայր փնտռելու կը դրկուին Միաբանութեան կողմանէ առաջին անգամ յանձնախումբ մը երեք հոգիէ բաղկացած՝ որոնք են, Հ. Յարութիւն Ազգերեան, Հ. Ջիւլիանեան և Հ. Արսէն Բագրատունի։ Ասոնք Փատուայի մէջ յանձնարարականի և Յովհաննէս Սորկունճեան և Հ. Արսէն Բագրատունի։ Ասոնք Փատուայի մէջ յանձնարարականի և Յովհաննէս Սորկունճեան և Հ. Արսէն Բագրատունի։ Ասոնք Փատուայի մէջ յանձնարարականի և Յովհաննէս Սորկունճեան և Հ. Արսէն Բագրատունի։

կարկտիս և այլ բազում արվածից»։ (Գր. Վանդեմյան «Մեր հայրենիքը», 1986 թ., № 1)։

2. Շէնքս կը գտնուի «ի թաղն սրբոյն Բենեդիկտոսի», բայց «տիկինն տանուէր պաւատին
կամեցաւ պահել զհողանիստ յարկն յիր բնակութիւն»։ Իսկ փետր. 16-ին «որոշեցաւ սահման
բնակութեան մերոյ, յաւելլով և մասն ինչ ի ստորին յարկէ, որպէս և ի կողմն Ախոռին կրկին
գտտիկոնք ի բնակութիւն ծառայից մերոց»։ Փետր. 17-ին կը գրուի «դաշնագրութիւն վարձուց
պայմանաւ վեցամեայ (ոչ վեցամսեայ, ինչպէս կը դնէ Սարգ. Հ. Բ. - տես «Երկհ. Կրթ. Գործ.
1986

35.

35

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ԹԳՈՍ. - ԴԵԿՏ. 1936

«Յետ հանդիսի հիմնարկութեան Գերպ. Սոմ. օժեալ զվէմն հիման և զետեղեցին ի ներքոյ ուր աւագ դուռն շինելոց էր, և ի մէջ վիմին ամփոփեցին տփով այլ և այլ յիշատակս և դրամս ինչ թա- գաւորաց ժամանակին և արձանագիր ի մագաղաթէ»։ Գծաբանաբար այս ամէնը ի զուր անցած են, որովհետեւ հազիւ պատերն սկսած են բարձրանալ՝ ծայր կու տան աւստրիական պահանջները, որոնք ի վերջոյ անուղղակի կը ստիպեն Մուրաթեան վարժարանը փարիզ փոխադրել։

2. Կարեւոր է 1843-1846 շրջանին համար նկատի ունենալ, որ Մուրաթեան վարժ. ի Տեսչա- կան Մարմինը որքան որ իր պաշտօնին մէջն է ի փառուա, բայց աշակերտները այն ինչ աւար- տած իրենց ուսումները՝ տարեվերջին կը մեկնին անկէ։ Այնուհետեւ դպրոցը սպասման դիւրք մը կը բռնէ այլեւս աւստրիական պահանջներուն դիմաց. «Փակ է ցայսօր — կը գրէ Սոմալեան Աբ- բահայր — զի մնայ որոշ ինչ վճռոյ ի վեննայէ յաջ կամ յահեակ»։ (գր. առ Հ. Ներսէս Սարգի- սեան և Հ. Գրիգոր Աղեփառն, 1845 Յունուար 17)։ Փակ է դպրոցը, բայց ոչ պաշտօնապէս. ան- նպաստ պարագային անիկա պիտի փոխադրուի փարիզ. իսկ փառուայի եկամուտները ապահովելու համար վանքէն լուրջ նախահոգութիւններ կը կատարուին ծածկապէս, այն աստիճանի՝ որ «կրկին տէրութիւնքն՝ Օսմանեան և Գաղղիայն գօտէպնդեալ իմն են պաշտպան կալ նմին, եթէ յանկարծ ճիշ ինչ հնչեցցի ուստեք ի խափանուին»։ (Նմկ. Գերպ. Սոմ. ի առ Հ. Վարդան Շիշմանեան, 1845 Դեկտ. 6)։ Ապագայ փարիզեան վարժարանին նախապատրաստական շրջանը արդէն 1844-էն կը սկսի, երբ Սեպտ. 9-ի վարչական ժողովը կը հաղորդէ՝ որ եղեր է «դարձեալ խօսք վասն շարունա- կելոյ զգաստիարակութիւն և զմատակարարութիւն Մուրաթ. վարժարանին», և կը յաւելու՝ «զոր դադարեցուցեալ էաք» (Ժող. Արձ.)։ Իրողութեանս գործնական արդիւնքը կը սկսի անմիջապէս տեսնուիլ յաջորդ տարի, երբ կը հաւաքուին ի Պոլիս նոր աշակերտներ, որոնք «խնամեցցին այդք առ ժամանակ մի ի հաշիւ Մուրաթեան վարժարանին»։ (Նմկ. Գերպ. Սոմ. ի առ Հ. Գեորգ Հիւրմ. 1845 Մայիս 9)։ Միւս կողմանէ ապահովուած է Մուրաթեան վրժ. ի անկախութիւնն ու ապահովու- թիւնը Գաղղիոյ կողմանէ՝ Արտ. Գործոց Նախարար Duchatel-ի 1845 Մայիս 19 թուակիր պաշ- տօնագրով. ոչ մէկ ջանք խնայուած է Միաբանութեան կողմանէ՝ ի նպաստ մեր կրթական գործին հետզհետէ պետական վճիռներ ձեռք ձգելու։ Ահա կը գրէ Գերպ. Սոմ. առ Հ. Ներս. Սարգիսեան (1846 Յունվ. 9), թէ «բոլոր մեր առ Կայսրն վասն Մուրաթեան վարժարանին չեղեւ ընդու- նելի, վասն որոյ և մեր գմերն հոգացաք և ծանուցաք Պետութեանս զփոխադրութիւն նորին ի փարիզ»։ Այս թուականիս է արդէն, որ Լուի Ֆիլիք 1846 Յունիս 11 թուակիր երկրորդ վերջնա- կան հրովարտակով մը կը ճանչնայ Մուրաթեան վրժ. ի ազատ մատակարարութիւնը միաբանու- թեանս կողմանէ, և կը հաստատէ վրժ. ին փոխադրութիւնն ի փարիզ։ (Առաջին հրովարտակին քուականն է 1846 Ապրիլ 23)։

Այնու հանդերձ՝ 1845 Յունիս 2-ին՝ Մուրաթեան վարժարանի խնդիրը ժողովի կը հանուի և կ'ըլլան կարծիքներու փոխանակութիւն և տեսութիւններ. «և յետ բազմապատիկ քննութեանց և խօսից, եթէ արդեօք զարգիս փոխադրել պարտ իցէ ի փարիզ զնոյն վարժարան, եթէ յետ այս- չափ ամաց սպասել տակաւին վերջին վճռահատութեանն Աւստրիոյ վասն ազատութեան կամ ոչ, նորուն վարժարանի»՝ քուէից մեծամասնութիւնը (17 այո և 5 ոչ) փոխադրութիւնը կ'որոշէ. (Ժող. Արձանագրութիւն)։ Գերպ. Սոմալեան ալ իր կարգին այս ամփոփումը կը փութայ արձա- նագրել իր անձնական «Դեպք օրականք»ին մէջ միեւնոյն օր։

3. Հաւանօրէն կը տեսէ մինչեւ 1839 թուականը, քանի որ նոյն գործով կը յիշատակուի Հ. Միքայէլի անունը՝ նաեւ 1838 Մայիսին։

4. Ըստ Սոմալեան Աբբահօր մէկ թղթոյն, (գր. 1839 Յունիս 24), Հ. Սարգիս կը վարէ այս թուականին, թերեւս Սամարեանէ վերջ մինչեւ 1840, նաեւ վարժարանին մատակարարական գործերը։

5. Եղ. Յովհաննէս Ումուտեանն է, որ 1838-ին սքեմաւորուելով կը կոչուի Եղ. Ստեփանոս։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՎԱՐԱՆ

Ի ՓԱՐԻԶ¹

ԳՐԱՏԷԻ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՁ²

(ՀԻՆ ԵՐԱՍՆ. 1846-1870)

Բ³

Հ. ՍԱՐԳԻՍ ԹԵՈԴՈՐԵԱՆ³

Եաւ. 1846 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 25 — 1855 ՄԱՅԻՍ 14

ՏԵՍՈՒՉ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՅԻՉ

ԱՇԽ. ԵՂԱՅԻՐ

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՈՐԿՈՒԾԵԱՆ՝ 1846 հոկտեմբեր 25 — 1848 Յունիս 16.
Հ. ՍՏԵՓԱՆ ԵԱԶԸԾԵԱՆ (և «դաստիարակ մանկապետ»)՝ 1846-1848 Յունիս 16. —
Հ. ԳԱՐԻԲԵԼ ԱՅՎԱԶՈՎՍԷԻ («և դաստիարակ»)՝ 1848 Յունիս 16 — 1855.
Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՈՐԿՈՒԾԵԱՆ՝ 1846 հոկտեմբեր 25 — 1848 Յունիս 16⁴. — Նոյնը
(«զործակալ իրաց վանաց»)՝ 1848-1850.
Հ. ՍՏԵՓԱՆ ԵԱԶԸԾԵԱՆ («վարժապետ»)՝ շար. ց1848 Յունիս 16. — Հ. ՏԻՄՈԹԷՈՍ
ԹՆԿԸՐԵԱՆ՝ 1846 Նոյեմբեր 21⁵ — 1848 Յունիս 16. — Հ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ ԳԱՆՖԱՏԵԱՆ՝
1848 Յունիս 16 — 1855. — Հ. ՊԵՏՐՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ՝ 1854 Օգոստոս 12 — 1854 Նոյեմ-
բեր 9. — Հ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՐԵՄՅԱՆԵԱՆ (և «հսկող»)՝ 1855 Մայիս 14 — 1857 Օգոստոս 12.
ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒՄՈՒՏԵԱՆ՝ շար. ց1856 հոկտեմբեր — ԵՂ. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ ԵԻՄԵՆ՝
1856 հոկտեմբեր — 1857 Յունուար 7.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Փառուայի Մուրաթեան վարժ. ի փոխադրութեան գաղափարը պաշտօնապէս կը ծանուցուի առաջին անգամ 1843 Փետր. 6ին գումարուած Ս. Ղազարու Վանական Ժողովին մէջ. Ատենա- ղապիւրը կը գրէ. «Ի վանական ժողովի միաբան քուէարկութեամբ» կը նախընտրեն «փոխադրել զպիրը կը գրէ. «Ի վանական ժողովի միաբան քուէարկութեամբ» կը նախընտրեն «փոխադրել զվարժարան Մուրաթ ի տէրութենէն Աւստրիոյ, քան եթէ տալ զհաշիւ համարոյ մատակարարու- թեան վարժարանին, զոր պահանջէր տէրութիւնն, և կորուսանել զազատութիւն մեր՝ զոր կտա- կողն ինքնին տուեալ էր Միաբանութեանս»։ Նոյն տարին իսկ (1843 Յունիս 5) աննպաստ պա- տասխան կու գայ վիեննայէն, ուստի Հ. Սարգիս և Հ. Յովհաննէս Սորկուճեան Միւսն կը վագեն փոխադրային պատմելու «զանցս կայսերական վճռոյն ձախողակ», միեւնոյն ատեն յայտնելու Միաբանութեանս փափագը՝ թէ Լոնտրա փոխադրել կ'ուզէ զՄուրաթեան վարժարանը («Անցք օրականք»)։

Լոնտրայի անունը թերեւս աւելի արդիւնք էր մերթ ընդ մերթ մէջտեղ նոր առաջարկի մը երեւնալուն, ինչ որ օրուան ծանր կացութիւնն ինքնին ստեղծած էր։ Այս տեսակէտով կը յիշուի նաեւ Անգղ. Հիւպատոսի մը գիրը, թէ ի հարկին կարելի է Մուրաթեան դպրոցը Եօնիա- կան կղզին փոխադրել («Անցք օրականք», 1844. Փետր. 1)։ Կը պատմուի նոյն իսկ Լուքսայի Գուքսին Ս. Ղազարու տուած այցելութենէն հետաքրքրական դրուագ մը, որ կը պատահի

1843 Սեպտ. 12-ին. սա հրապուրուած մերայնոց ազնիւ ընդունելութենէն ու տեղեկութիւններէն՝ մինչեւ անգամ կը «խնդրէ ուսուցիչ զօք ի վանացս Հայերէն լեզուի վասն իւր»։ (Հետագայ շրջաններու վաւերագիրք կը հաղորդեն՝ որ փափագը կատարուած է, և Հ. Ստեփան Եազըճեան քանիցս դքսական պալատին մէջ իբր ուսուցիչ ապրած է)։ Փոխադարձաբար վարդապետներն ալ օգտուելով Դուքսին ցոյց տուած մտերմութենէն ու բարեացակամ տրամադրութիւններէն՝ կը համարձակին իր առջեւ դնել Ուխտի Գնահատման կացութիւնը, ըսելով որ դպրոցին անկախութիւնը վտանգուելու պարագային «արդեօք կարելի՞ է զնոյն գտանել մեզ ազատութիւն եթէ յանկարծ կամիցիմք զալ ի սահմանս տէրութեան ձերոյ»։ (Նմկ. Սով. Արքաւոր առ Հ. Յովհ. Սորկոճ. 1843 Սեպտ. 13։ Նաեւ առ Հ. Աւտոնիոս Սոփեարեան, 1843 Սեպտ. 26)։ (Լուսնայի մէջ մայրաքաղաքն էր համառոտ ինքնավար պետութեան մը՝ որ տեւեց մինչև 1847 թուականը)։

Ինչպէս կը տեսնենք՝ ասոնք կը ցուցնեն սոյն ծանր օրերուն մէջ ապրող Միլիթարեան Հայ-
րերու հոգեբանական վիճակը:

Անտեղիտալի է Վիեննայի վճիռը, և ձեռնունայն վանք կը դառնան Հ. Սարգիս և Հ. Յովհաննէս: Գարձեալ կը գումարուի ժողովը և կը սահմանուին նոյն երկու Հայրերը՝ որ այս անգամ նախ Լոստրա երթան՝ պաշտպանութիւն խնդրելու, և յետոյ անցնին Փարիզ՝ «զննել զերակս գաղղիացւոց Պետութեան թէ կայցջ՞ նա մեզ պաշտպան, և ի լինել հարկի անդր փոխադրելոյ զգլորոցն, տացջ՞ մեզ տեղի և ազատութիւն ըստ բանի»։ («Անցք օրականք», 1844 Ապրիլ 14)։ (ասոր յաւրակից խնդիրներէն մաս մը՝ տես աստ Մուր. Վարժ.ի փառուշա, 1837–1846ի Տարեշարը, Ծանօթ 2)։

2. Գնուած է 392,000 ֆրանքի, իսկ նորոգութեանց ծախսերովը կը բարձրանայ մինչև 500,000-ի: Սոյն շէնքին նկատմամբ, որ հասցէ ունի 12, Rue de Monsieur, կը գրէ Հիւրմ. Աբբաճայ փարիզէն առ Հ. Սրապիոն Պուրիսեան. « Ի վեր քան զակնկալութիւնս գտի պալատ ամենափառաւոր և յարմար յոյժ ըստ ամենայնի ի գպրոց». (գր. 1846 Սեպտեմբ. 17):

3. Թէոդորեան այս միջոցիս այլեւս ոչ լոկ Տեսուչ Ռափ. Վարժարանի, այլ Միաբանութեանս Աթոռակալին ըլլալով հանդերձ (ընտրուած 1846 Յուլիս 4-ին) կը ստանձնէ միանգամայն Փարիզու նորաբաց Վարժ.ին վարչութիւնը՝ նախ այդ կրկնակի հանգամանքովը 7 տարի, և ապա 3 տարի ալ լոկ վարչի պաշտօնով կը շարունակէ: Ի սկզբան pro-rettore = ֆոխանակ - Տեսչի կը նշա- նակուի՝ իբրեւ առժամանակեայ ցնոր ընտրութիւն տեսչի, քանի որ ինքը Աթոռակալ էր: Հետեւեալ պաշտօնագիրը կ'ըսէ. «Ուղղիչ դպրոցիդ առժամանակեայ, այն է, pro rettore, եկեսցէ ընդ հուպ Աթոռակալն մեր Վ. Հ. Սարգիս, որոյ տեղեակ գոլով և ծանօթ ամենայնի՝ տեսեալ զհաշիւս զելից և զմտից Գալոցիդ և զգրամականսն ամենայն, ի կարգի եղեալ և զկարգ դպրոցիդ, դարձցի այսրէն, մինչև իմ դարձեալ ի Հոռմայ խորհեսցուք յայնժամ զայլ ոք հաստատագոյն կարգել Ուղղիչ» (Նմկ. Հիշրմ. Արքաճոր առ Հ. Աղէքս. Պէշկիրաշխան, Հ. Յովհ. Սորկոճեան, և Հ. Սաեփ. Եազըճեան, 1846 Յուլիս 16): Այդ ձեւ անուանումը կը կրկնէ նաեւ Հ. Յովհ. Սորկոճեան առ Աբբահայր գրած իր պատասխանին մէջ՝ ըսելով, «Թէեւ յառաքելն զնա այսր Prorettore անուա- նեալ էիք զնա» (գր. 1848 Նոյ. 5): Ուրեմն սոյն սկզբնական շրջանին Հ. Սարգսի պաշտօնը ուրիշ բան չէր՝ բայց եթէ — ըստ Գերպ. Հիւրմիւզեանի խօսքերուն — «ի կարգի զնել ընդ Վ. Հ. Յովհաննու զգրամական իրս դպրոցիդ և ճողոպրել զմեզ և զդպրոցդ ի մեծէ անձկութենէ դրամոյ յոր կայն» (գր. առ Հ. Յովհ. Սորկ. և Հ. Ս. Եազըճ., 1846 Յուլիս 31): Եւ ոչ իրաւասութիւն տրուած է դեռ իրեն՝ ինքն իր կողմանէ միջամուխ ըլլալու վարժարանին ուսում- մական ընթացքին. «Յուսումնական կարգաւորութիւնս դպրոցիդ չունի իշխանութիւն խառնելոյ ամենեւին, բայց որչափ դուք ինքնին եթէ հաճեսցիք հարցանել ինչ նմա խորհուրդ» (Անդ. ուրեմն ահա սահմանը գծուած է: Քանի մ'ամիս վերջն է որ Հ. Սարգսի կը տրուի Տեսուչ տիտղոսը յարակից բոլոր իրաւասութիւններով. (Նմկ. Հիշրմ. Արքաճոր առ Հ. Սարգիս, 1846 Հոկտ. 29):

4. Նաեւ այս թուականիս՝ Վարժարանի տեսչին կը յանձնուի հոգալ «Զամենայն դրամական իրոսն և զհաշիւս ելի և մտի», ու կը պատուիրուի իրեն՝ թէ Միաբանութիւնը «զհամարսն ի ձէնջ միայն խնդրեցէ յայսմհետէ»։ (Նմկ. Հիւրմ. Արքահօր առ Հ. Սարգիս, 1846 Հոկտեմբեր 29)։

9.

ՏԵՍՈՒԶ

3. ԱՓԱՅԵԼ ԹՐԵԱՆՑ

1855 ՆՈՅԵՄԲ. 12 — 1858 ԴԵԿՏ. 9 (ՅՄԱՀ)

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ
ՈՒՍՈՒՑԻԶ

Հ. ՏԻՄՈԹԵՈՍ ԹԵԿԼՐԵԱՆ՝ 1856 Մեպտեմբեր 11¹.

Հ. ՔԵՐՈՎՐԷ ԻՅՐԱԶԾԵԱՆ ² 1855 Մայիս 14 - 1860 Օգոստոս ³,

Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԺԵՂԱԼԵԱՆ՝ 1858 Փետրուար 12.

Հ. ՅԱԿՈԲՈՍ ԵՍԱԿՅԱՆՑ՝ 1856 Յունուար 2 - 1857 Դեկտեմբեր 10, - Հ. ՍՈՌՈՒՔԻԱՍ ՊԱՐՈՆՅԱՆ («հսկող»)՝ 1857 Յուլիս 29 - 1864 Յուլիս 10, - Հ. ՎԱՐԴԱՆՇԻՇՄԱՆՅԱՆ՝ շաբ. 9.1857 Օգոստոս 12, - Հ. ԳՐԻԳՐԻՍ ՄԵՐՃԱՆՃՅԱՆ՝ 1858 Ապրիլ 4 - 1860 (ընդհ. թող.)՝

ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ

Եղ. ԱՐՄԵՆԻ ՔԵԼԻՐԵԱՆ՝ 1855 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14 (?), - ՆՈՅՈՂ՝ 1857 ՅՈՒՆԻԱՐ 7 -
1857 ՅՈՒԼԻՍ 29, - Եղ. ՅՈՂԱՅԷ ԾԵՇՄԱՆԵԱՆ՝ 1857² ՅՈՒԼԻՍ 29 - 1862 ՅՈՒՆԻԱՐ 20,

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Թրեանցի օրով — ինչպէս կ'երևուի — ազատ անձ չըլլալով՝ հոգեւոր ու եռանդուն տեսչին կը
թողուի Հոգեւոր Հայրութեան ու Խոստովանահայրութեան փափուկ պաշտօնը եւս, մանաւանդ
որ «մանկտին սիրով և համարձակ դիմէ առ տեսուչն, և թէպէտ միշտ յորդորէ նա գնոսա գնալ
առ Վ. Հ. Յովհաննէս»։ (Նւկ. Գերպ. Եղ. Հիւրմ. խ առ Հիւրմ. Աբբ. Փարիզ 1857 Նոյեմբեր 8)։
առ Վ. Հ. Յովհաննէս»։ (Նւկ. Գերպ. Եղ. Հիւրմ. խ առ Հիւրմ. Աբբ. Փարիզ 1857 Նոյեմբեր 8)։
Ասոր կը վկայեն իրենք իսկ աշակերտները, երբ Հ. Ռափայելի մահուան առթիւ կը գրեն առ Հիւրմ.
Աբբահայր իրենց ցաւակցականին մէջ, թէ «քաջ քան զայլսն ճանաչեմք թէ քանի նախանձախըն-
դիր էր լաւութեան որդեկացօ, զորոյ նման չէր մարթ թերեւս Աստուածապատիւ Սրբութեանդ
գտանել և շնորհել մեզ զլաագոյն պատկեր երկնաւոր սիրոյն Աստուծոյ, և բաշխիչ բարու-
թեանցն»։ (գր. Փարիզ 1858 Դեկտեմբեր 11)։

2. Յատուկ անուանում մը չիկայ, բայց լրագրողը գրում է՝ «... Երկար ատեն մը կը յետաձգուի մեկ-ի դասատուութիւն ի տեղի վտարելոցն»։ (Ժող. Արձ.)։

[illegible][illegible]

գրատան և այլ շքանշաններ Հիւրմիւզեան Աբրահամը. վերջինս կը գրէ այսպէս. « Ի Բարիզ յաշնդեցաւ մեզ խնդիրն զոր արարի վասն անցանելոյ աշակերտաց վարժարանաց մերոց յուսումն բարձրագոյն գիտութեանց ի համալսարանս նոցա՝ առանց նախընթաց ընդհանուր քննութեան. և ի կատարումն գիտութեանն զոր ուսանիցին՝ ընդունել զՏիփլում: Գծուարին էր արդարեւ խնդիրն հակառակ և եղծիչ օրինաց նոցա, և ինքեանք իսկ Գաղղիացիք անհնարին ասէին զոլ զշնորհն. բայց Հազարապետն մեծ Տէրութեանն Լիւի գրեաց առ իս՝ զի զիջաւ Կայսրն առնել Ձեզ զշնորհդ զայդ, և յորժամ Տեսուչ վարժարանին առաջարկեսցէ զոք յաշակերտաց իւրոց՝ ընկալցի վաղվա՝ դակի երթիւնսն տիրութի Պաշլիէութեան, որպէս տուան պատանւոյն Շաշեանի որդւոյ Թումասայ եղբոր Մանուէլ Աղայի. այլ զգուշացան տալ հրովարտակ յայտնապէս և հրապարակաւ եղծիչ օրինաց իւրեանց: Յաւելին տալ և գիրս բազումս ի տպագրելոցն ի կայսերական տպարանի և այլուր ի հաշիւ. եւս և հրաման տպագրելոյ ի մեր լեզու՝ գերկասիրութիւն ինքնակալին հաբուշտի, այն ինքն է Վարդ Յուլ. Կեսարու: Յետ ելիցն իմոց ի Բարիզէ յաւել Հազարապետն մեծ յղել զերկրորդ աստիճան լեզնական պատուանշանի՝ զոր մեր չէր խնդրեալ: Իսկ Հազարապետն Հասարակաց Կրթութեան ինքնին ետ զպատիւ d'officier տը Սորպոն» (գր. առ Հ. Յովհան. Սորպոն, 1865 Նոյեմբեր 26): Վերջիններու մասին կը գրէ Հ. Հմայեակ, թէ « յանցելում եօթնեկի ընկալաք յանուն Աստուածապատիւ Հօրդ ի Հազարապետէն Հասարակաց Ուսմանց զվկայագիր աշուանակոչութեանդ Officier de l'Instruction publique հանդերձ փոքրադիր չքանաւ, զոր առաքեսցուք պատեհաւ, որպէս զնամակ հազարապետին և զցուցակ մատենիցն շնորհելոց ի նմանէ առ գրատունն վանացս» (գր. առ Հիւրմ. Աբր., 1865 Հոկտ. 27):

Հիւրմիւզեան Աբր. այս երկրորդ անգամն է ուրեմն որ Գաղղիոյ Տէրութեանն կը մեծարուի պատուանշաններով. (առաջին աստիճանը կ'ընդունի 1846-ին, այն է՝ Փարիզու մէջ Մուր. դպրոցի բացման տարին՝ Լուի Ֆիլիքէն): Կամեապէս Հ. Հմայեակ Պապիկեան՝ վերջին առթիւ Officier d'Académie կ'անուանուի. (Կմկ. Հ. Հմ. Պապիկեանի առ Հիւրմ. Աբր. 1865 Սեպտ. 7): Իսկ Յուլիոս Կեսարու պատմութիւնը Հ. Աբրահամ ճարեանէ գրաբար թարգմանուած՝ լոյս կը տեսնէ 1867-ին Ս. Ղազարու տպարանէն՝ մեծագիր և ամենաչքեղ հրատարակութեամբ:

2. Թուականիս ընթացքին՝ դեռ կը շարունակէ վարժարանը, ապա կը յաջորդէ դադար մեր կրթական գործունէութեան՝ Գաղղիոյ քաղաքական ծանր կացութեան պատճառաւ, ու կը սպաւորի բնականոն վիճակի վերադարձին: Յետ երկու տարիներու՝ տեսնելով որ ի զուր է սպասել, որով և աւելորդ «յերկարել զփակումն վարժարանին», ուստի ի Ս. Ղազար ժողովական խորհրդով կ'ազատութեամբ մը կ'որոշուի «յաւելուլ առ այժմ ի Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտս յաշուն և ծախիւք Մուրատայ» (Ժող. Արձ. Նիստ 1873 Յունուար 4-ի): Հարցը քայլ առ քայլ կը դիմէ իր վերջնական լուծման. ամէնքը կը փափագին գէթ այդ ձեւով օր առաջ վերաբացուած տեսնել Մուր. վարժարանը: Անոր վերածնունդը այլեւս կը գուշակուի նոյն ինքն Ռափայէլեան վարժ.ին մէջ: Հոսկ՝ վանական ժողովի կը հանուի խնդիրը ու կ'ըլլան գաղափարներու փոխանակութիւններ ու տեսութիւններ, և շատերու տեսակէտը կ'ըլլայ երկու վարժարանները ի մի ձուլել: Բայց որովհետեւ խնդիրը շատ ծանր ու միանգամայն փափուկ է, լաւագոյն կը համարուի յանձնել Առաջիկայից՝ « առանձինն խորհել և խորհրդակցել զպատշաճիցն և գյարմարութեանց ըստ ամենայն մասանց, և ապա գալ ի վերջնական որոշումն ի յաջորդ ժողովի» (Ժող. Արձ. Նիստ 1873 Յունուար 20-ի): Ամբողջ երկու ամիս կ'ուսումնասիրուի հարցը, և հուսկ կ'որոշուի «Լիութեամբ քուէից ձուլել ի մի գերկոսին վարժարանս մեր Ռափայէլ-Մուրատ անուամբ, և յետ տալոյ աշակերտաց զառաջին տարիս ուսմանց և գիտութեանց աստէն ի վենետիկ, յաւարտ ընթացիցն զբարեկիրթսն և զքաջուշիմս յաշակերտաց առաքել ի Փարիզ ի վարժս համալսարանական ուսմանց և ազատական արուեստից» (Ժող. Արձ. Նիստ 1873 Մարտ 4-ի):

Ինչպէս կը տեսնենք՝ Փարիզու վարժարանը այլեւս Համալսարանականներու յատուկ չէնք կը նկատուի, և կ'ունենայ մինչեւ 1876՝ այն է անոր վաճառումը՝ իբրեւ վարիչ զՀ. Աբրահամ ճարեան (1876 Օգոստոս Ընդհ. Ժող. - 1879), Հ. Գրիգոր ճեւալեան եւն.:

Ձոյգ վարժարաններու միացման ժամանակ կը սահմանուի նաեւ Մուրատեան մուտքէն տարուէ տարի 20,000 ֆր. անցընել Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանին՝ սկսեալ 1873 տարիէն. (Անդ): Սոյն գումարին վրայ կ'աւելնայ յետոյ 10,000 ֆրանք եւս, որպէս զի ձրիավարժ աշակերտաց թուոյն վրայ 15 աշակերտներ եւս աւելցուին. (Ժող. Արձ. Նիստ 1875 Մարտի):

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

Ի ՍԵՒՐ¹

ՏԻԿԻՆ ԲՈՄԲԱՏՈՒՐԻ² ԳԼԵԱԿԻՆ ՄԷՋ

(ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 1929-1936)

Ա.

Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԵՐ-ՄՈՎՍԵՍԵԱՆ³

1929 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 28 — 1936 ՕԳՈՍՏՈՍ 16

ՏԵՍՈՒՉ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՄԵՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Վարժարանիս « Սամուէլ Մուրատեան » վերստին անուանումը կ'որոշուի Ուլտիս վարչական Ժողովոյ 1928 Հոկտեմբեր 18-ի նիստին մէջ. (Ժող. Արձ.):
2. (1721 - 1764):
3. Իսկ Գաղաքական Տեսուչն է՝ ըստ ֆրանսական օրինաց՝ Հազարապետ Պ. Զատիկ Խանզաւ տեան, սկսեալ 1929-է:
4. Նաեւ Մեծաւոր վարժարանի՝ 1929 Յեպտեմբեր 12:
5. Նաեւ Մեծաւոր վարժարանի՝ 1928 Նոյեմբեր - 1929 Յեպտեմբեր 16:

որ ըստ իրեն տեսած է գրեթէ 2 տարի. (տե՛ս Թէոդ. «Պատմութիւն Մոնղոլիայի վարժարանի», Հատոր Բ. էջ 10 և 122), ինչ որ յիշատակուած չէ Ժողով. Արձանագրութեանց մէջ: — Բ. Գ. և Դ. շրջանները կարելի է Անուշիրանի անուանել, վասն զի 1837 Փետրուար 10-ին ինքը կը կարգուի միաժամանակ՝ նաեւ Փատուայի Մուրատեան վարժարանի Տեսուչ՝ Հ. Իգնատիոս Փափազեանի տեղ. (Անդ՝ էջ 122): Արդէն Սումալեան Աբբահօր Մատրաս զրկած մէկ նամակէն կը հասկցուի՝ երկու վարժարաններուն վրայ մէկ տեսուչ դրուած ըլլալը, երբ հաղորդած ատեն՝ որ Մուրատեան վարժարանի տեսուչն է Հ. Սարգիս, Ռափայէլեան վարժարանի մասին կ'ըսէ պարզապէս. «կայ և նա ընդ մերով տեսչութեամբս ի քաղաքի աստ ի վէնետիկ» (գր. առ Յովնանուկէս Դանիւրեան, 1837 Սեպտեմբեր 24): Այս վերջին խօսքով կ'ակնարկէ այն պարագան՝ որով «անուանական» Տեսուչ կը կարգուի Միաբանութեան Աթոռակալ Հ. Մկրտիչ վ. Ազեբեանը «փոխանակ. վ. Հ. Սարգիս վարդ. Ի Թէոդորեան. . առանց ձեռնամուխ լինելոյ ի գործ ինչ վերակացութեան նորին» (Մատենադարանի տպագրութեան Ռափ. վարժ. ի.): Միեւնոյն ժողովով «Փոխանորդ եկաց» իրեն Հ. Յակոբոս ճեղալեան «գործադիր ի նմին դպրոցի» (Նմկ. Սումալեան Աբբահօր առ Հ. Իգնատիոս Փափազեան, 1837 Փետրուար 11): Ռափայէլեան դպրոցի վրայ այս կարգադրութիւնը եղած է «ըստ բաղձանաց Պարոնին», այսինքն Աղեքսանդրի. (Նմկ. Սում. Աբբահօր առ Հ. Մովսէս Ամպերպոյ, 1837 Ապրիլ 16. եւն): Ըստ իս՝ այս շրջանը տեսած պէտք է ըլլայ մինչեւ 1840, երբ Հ. Անտոնիոս Սոֆեալեան «Մեծաւոր» տիտղոսով կը գտնենք Ռափայէլեան վարժարանին վրայ մինչեւ 1841-ի կէսերը. այս ատեններն է որ Սումալեան Աբբ. կը գրէ առ Հ. Աղեքսանդր Պէշիկթաշլեան. «Այժմ Հ. Սարգիս անմեկին է ի դպրոցէն» (գր. 1841 Մայիս 14): Ուստի, քանի որ սկսեալ 1837 թուականէն մինչեւ 1843 ո՛չ մէկ տեղ չենք հանդիպիր Ռափայէլեան վարժարանին համար յատուկ նոր տեսչի մը անուան, կը հետեցնեմ՝ որ նաեւ անուշիրանի մտքով պէտք է առնել նոյն իսկ Սումալեանի հետեւեալ խօսքերը՝ գորս կ'ուղղէ յոգնակի ձեւով առ Հ. Անանիա ճեղալեան ի Պոլիս, թէ «վասն կրկին դպրոցացս յառաջիկայս գարնան, գոն խորհուրդք ոչ անգործունեայք առ տեսուչս նոցին» (գր. 1837 Հոկտ. 13). ինչպէս նաեւ ի Պոլիս նոր գործակալ մը դնելու գաղափարով ըսուածը, «կրկին ուղղաց դպրոցացս ընտրել այդր (ի Պոլիս) ի տեղի քո գո և կամիցին» (գր. 1837 Սեպտ. 8): Անուշիրանի ձեւին տակ կը յիշատակուի դարձեալ 1841 Յուլիս — 1842 թուականներուն՝ Հ. Սարգիս անունը իբր Տեսուչ. ժամանակներ՝ գորս Մուրատեան եկամուտները ազատելու համար տիրող կառավարութեան կամքէն մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք դիմումներու գործածեց, ինչպէս ծանօթ է մեր վարժարանական պատմութեան:

4. Այժմէն ըսած ըլլանք, որ Սորկուճեանի վիեննա, Լոնտրա և Փարիզ մեկնելէ վերջ՝ «փոխանակաւ եղեն խոստովանահարք վ. վ. Հ. Ներսէս Սարգիսեան, Հ. Եղուարդ Հիւրմիւզեան, Հ. Պետրոս Մինասեան, Հ. Եսայի Մզրաքեան և Հ. Գրիգոր Աւեփսոն» (Մատենադարան. Ռափ. վարժ. ի.): Ուրեմն այս կէտը նկատի ունենալու է հետագայ շրջաններուն մէջ Հոգեւոր Հայրի տիտղոսին տակ՝ գէթ մինչեւ ատեն մը: Այնու հանդերձ որոշ հանդիպումներու ժամանակ՝ ըստ տեղւոյն յիշատակել զանց չենք ընել:

5. Ինքն իսկ Հ. Սարգիս վարեց մատակարարական մասը 1836-ի սկզբնական շրջանին. (Թէոդորեան «Պատմ. Մոնղ. վարժ. ի», Հտ. Բ. էջ 8) և ապա նոյն տարւոյ երկրորդ կիսուն յանձնեց զայն Հ. Ռափ. Թրեանցի:

6. Միանգամայն Մեծաւոր էր նոյն դպրոցին:

Բ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԹՐԵԱՆՑ

1842 ՅՈՒԼԻՍ 6¹ — 1846 ՅՈՒԼԻՍ 15

ՏԵՍՈՒՉ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

- Հ. ՄԱՄՈՒԷԼ ՄԱՄՍԱՐԵԱՆ՝ 1845 Նոյեմբեր 1. — Նոյմբ. 1846.
- Հ. ՂԵՆՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ 1843 — 1848 Մայիս 30.
- Հ. ՆՍՍՅԻ ՄԶՐԱՔԵԱՆ՝ շար. ց1844.
- Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՍՈՖԵԱԼԵԱՆ (= ՔԱԶՈՒՆԻ)՝ 1844 Հոկտեմբեր 15 — 1848 Մայիս 10.
- ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒՄՈՒՑԵԱՆ՝ 1844. — Նոյմբ. 1845.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԽԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Սումալեան Աբբահայր Թրեանցի պաշտօնապէս տեսուչ կարգուելուն առթիւ կը գրէ առ Հ. Գէորգ Հիւրմիւզեան հետեւեալ տողերը, «որ արդէն ի վեցեցունց ամաց հետէ զնոյն պաշտօն վարէր նա առանց Տիտղոսի» (գր. 1842 Յուլիս 8): Այս տեղեկութիւնը կարելոր է, Ռափայէլեան դպրոցի նախորդ տարիներուն մէջ՝ անոր անցուցած վարչական կեանքին նկատմամբ:

Գ

Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ՍԱՄՍԱՐԵԱՆ

1846 ՅՈՒԼԻՍ 15¹ — 1847 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31

ՏԵՍՈՒՉ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

- Հ. ՄԱՄՈՒԷԼ ՄԱՄՍԱՐԵԱՆ՝ շար. 1846.
- Հ. ՂԵՆՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ շար. ց1848 Մայիս 30.
- Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՔԱԶՈՒՆԻ՝ շար. ց1848 Մայիս 10².

ԿԱՐԵԻՈՐ ԽԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Սամսարեանի ընտրութիւնը կը կատարուի՝ Աբբահօր հետ Հ. Ռափայէլ Թրեանցի Հոովմ մեկնելուն առթիւ: Այդ բացակայութիւնը թերեւ կարճատեւ ժամանակի մը համար կարծուելով՝ նոր ընտրեալը իբրեւ Փոխ-Տեսուչ նկատուած է հեռուոր միաբաններէ ոմանց քով, ինչպէս կը տեսնուի հետեւեալ ակնարկութենէն ալ, գոր անտեղեակ անձի մը գրոյն նկատմամբ կ'ընէ Հ. Եղուարդ Հիւրմիւզեան՝ ըսելով այսպէս. «Եւ համարելով զի տակաւին վ. Հ. Ռափայէլ իցէ վերատեսուչ Ռափայէլեան վարժարանին, գրէ...» (գր. առ Հիւրմիւզեան Աբբահայր, 1846 Նոյեմբեր 24): Սակայն ինչ որ զլացուած է այլուր՝ վարժարանին Ուսումնապետը Հ. Ղեւոնդ Ալիշան կը յիշատակէ, թէ Հ. Սամուէլ Սամսարեան՝ Տեսուչ նշանակուած է. (գր. 1846 Սեպտեմբեր 3): Նոյն վկայութիւնն ունիք նաեւ Հ. Սարգիս Թէոդորեանէ. («Պատմութիւն Մոնղ. վարժարանի» Հտր. Բ. էջ 310):

2. Յաջորդ շրջաններէն գիտենք, որ Հ. Ղ. Ալիշան տեսուչ ընտրուած ատեն (1848 Մայիս 20)՝ իրեն օգնական կը սահմանուի Հ. Մանուէլ, «որ ի 20 աւուրց հետէ ի վանս եկեալ ի վարժաւրանէն», ուր յետոյ կրկին կը վերադառնայ. այսու՝ ինքնին կը ճշդուի հոս իր սոսկական ուսուցչական պաշտօնը Մայիս 10-ին:

Դ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԹՐԵԱՆՑ

1847 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 21 — 1848 ՄԱՅԻՍ 30¹

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

ՌԻՍՈՒՄՆԱՊԵՏ Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ շար. ց1848 Մայիս 30.

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՌԻՍՈՒՑԻՉ Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՔԱՋՈՒՆԻ՝ շար. ց1848 Մայիս 10.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Կը թողու պաշտօնը՝ վասն զի այս թուականիս վերակացու կ'ընտրուի վանքի նորընծայից:

Ե

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

1848 ՄԱՅԻՍ 30¹ — 1850 ՕԳՈՍՏՈՍ 29

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

Հ. ԵՂԻՇԷ ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ՝ 1850².

ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՔԱՋՈՒՆԻ (և «օգնական»)՝ 1848 Մայիս 30.

ՌԻՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՌԻՍՈՒՑԻՉ

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՌԻՄՈՒՏԵԱՆ և ԵՂ. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ ԾԻԱՆԻ՝ 1848.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Ալիշան 1848 Սեպտեմբեր 5-ի նիստով՝ փոխանակ Հ. Գ. Ալվազովսքիի - որ փարիզ դրկուած էր - կը կարգուի միանգամայն Ատենադպիր Ուխտիս վարչ. Ժողովոյն, զոր կը վարէ մինչեւ իր Լոնտրա երթալը, այն է 1851 Դեկտ. 26-ին. (Ժող. Արձ.):

2. Ամսաթիւը պակսելով՝ անորոշ կը մնայ իր գործակցութիւնը Հ. Ալիշանի տեսչութեան այս շրջանին:

ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ՎԵՆԵՏԻԱ

ԶԵՆՈՒՄՈՑ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ¹

(ՀԻՆ ԵՐՋԱՆ 1850-1873)

Զ

Հ. ԱՐԲԱՋԱՍ ԺԱՐԵԱՆ²

ՏԵՍՈՒՉ

1850³ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 8 — 1866 ՄԱՅԻՍ 10⁴

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ

ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

ՌԻՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՌԻՍՈՒՑԻՉ

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

Հ. ԵՂԻՇԷ ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ՝ 1850. - Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ՝ 1860 Սեպտեմբեր 29.
Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ 1850 Նոյեմբեր - 1851 Դեկտեմբեր⁵.
Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ 1853 Նոյեմբեր 10⁶ - 1858 Յունիս⁷. - Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻՅԵԱՆ՝ 1860 (Ընդհ. Ժողով) - 1865 Հոկտեմբեր 22⁸.
Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ՝ 1850 Նոյեմբեր - Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻՅԵԱՆ («Վերակացու Համդերժատան և Տնտեստան»)՝ 1857 Յունիս 24 - 1859⁹. - Հ. ՆԻԳԻՆԷՈՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ («Տնտես»)՝ 1852 - 1856 Յունիս 19. - Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՄԵՐՃԱՆՃԵԱՆ («մատակարար»)՝ 1860 (Ընդհ. Ժող.):
Հ. ՆԻԳԻՆԷՈՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ («Վերակացու»)՝ 1850 Նոյեմբեր - Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ՔԱՋՈՒՆԻ՝ 1850. - Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻՅԵԱՆ՝ 1852 Հոկտեմբեր - Հ. ՕՔՍԵՆՏԻՈՍ ՋՈՒՆԻ՝ 1850. - Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻՅԵԱՆ՝ 1852 Հոկտեմբեր - Հ. ՕՔՍԵՆՏԻՈՍ ԳՈՐԳԵՆԵԱՆ՝ 1853 Հոկտեմբեր 23. - Հ. ԱԼԵԱՍԻԱՆՈՍ ԳՐԻԳՈՅԵԱՆ կամ ԳՐԻԳՈ. ԲՈՒՐԳԵՆԵԱՆ՝ 1853 Հոկտեմբեր 23. - Հ. ԱԼԵԱՍԻԱՆՈՍ ԳՐԻԳՈՅԵԱՆ՝ 1857 Յունիս 21 - 1865 Սեպտեմբեր 6. - Հ. ԲԵԱՆ («Վերակացու և Ուսուցիչ»)՝ 1862. - Հ. ԴԱԻԹ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ՝ ՅԱԿՈՐ ԱՐՃԵԱՆ («Վերակացու և Ուսուցիչ»)՝ 1862. - Հ. ԴԱԻԹ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ՝ 1864 Փետրուար 16¹⁰. - Նոյմը՝ («Վերակացու և Ուսուցիչ»)՝ 1865 Մարտ 30¹¹. - 1867 Հոկտեմբեր 2. - Հ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1865.
ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՌԻՄՈՒՏԵԱՆ՝ 1850 Նոյեմբեր - ԵՂ. ՅՈՎԱԿԻՓ ԵՐԵՄՅԱՆԵԱՆ՝ 1852 - 1857 Յունիս 4. - ԵՂ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈԼՍԵՑԻ («Մատակարար»)՝ 1856 Յունիս 8¹². - ԵՂ. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ ԾԻԱՆԻ («Մատակարար», «Տնտես»)՝ 1856 Յունիս 8 - 1865 Սեպտեմբեր 6. - ԵՂ. ՅՈՎԱԿԻՓ ԵՐԵՄՅԱՆԵԱՆ՝ 1865 Սեպտեմբեր 6 - 1868 Նոյեմբեր 13.

1. ժէ. դարու վերջը կանգնուած է Զենոբիոյ պալատը՝ հաւանօրէն Անտոն Կասսարիի ճարտարապետութեամբ: Կը համարուի որ նախապէս կար շէնքին միջին մասը, որ կը պատկանէր Էլէնա Գորնէր Մորոզինիի, որմէ գնելով յետոյ Զենոբիոյ ազնուական ընտանիքը՝ երկուստեք ընդարձակել և ճոխացնել կու տայ յաւելումներով ի ներքուստ և արտաքուստ՝ Աթալֆարոզոյ և Դեմանցա ճարտարապետներուն ծրագիրներուն համաձայն: Այս պատրիկեան ընտանիքը միշտ բարեկամ և մեկէնաս ըլլալով գեղարուեստի և ուսմանց՝ հովանաւորած է պալատիս մէջ ուտինեցի Լուքա Գարլեվարիսը՝ մինչև անոր մահը (1731): Սա եղած է դաշտանկարի, ծովանկարի և հեռանկարի վարպետ մը Վէնետկեան դպրոցէն, որ և իր արուեստի բաժինը թողած է հոն որմանկարներով, ինչպէս և Լաժժարինի զարդարած է ձեղուն մը: Դահլիճը կամ « Պարասրահ » կը պարծի նոյն ինքն ճիւղմանի Պազզիտզա Թիէփոլոյի առաջին տարիներու մոզական արուեստի մասնակցութեամբը. (տէս Giulio Lorenzetti: Venezia e il suo Estuario, էջ 527, և G. Fontana: Cento palazzi fra i più celebri di Venezia. 1865. էջ 366):

Զեւորեւոր այս շքեղ պալատը, որ երբեմն հիւրընկալած է Սպանիոյ թագաւորն ու թագուհին իրենց ի վենետիկ այցելութեան օրերուն, 1844-ին պատկանած է վիչենցացի կոմս Պադդիսդա Սաւլիի. իսկ 1850-ին «գնեալ լինի պալատս ի ստացուած (Ռափայէլեան) Վարժարանիս 110,000 աւստ. լիւր. յաւելեալ գշահ միոյ ամին 5000 Աւստ. և այլովք ծախիւք և գնով առ երի աղքատին տնակօք եհաս գինն 9120,000 Աւստր.» («Օրագր. Մ. Ռ. Վարժ.ի»): Այսպէս ուրեմն անիկա մեր սեփականութիւնը դառնալէ վերջ՝ փեզարոյի պալատէն հոն կը փոխադրուի մեր Ռափայէլեան Վարժարանը, ուր ազգիս զաւակները սերունդէ սերունդ կը փութան դարձեալ, յանձնուելու Միւլթարայ որդւոց ազգանուէր սիրոյն ու խնամքին. և այս անգամ ուսմունքէն զատ նաեւ ֆիզիքաւ կանին մէջ կը մարզուին շնորհիւ օգասուն պարտէզին՝ որով օժտուած էր պալատը:

Վարժարանին պաշտոնական բացումը տեղի կ'ունենայ մեծ հանդեսով 1850 Հոկտեմբեր 21-ին:

2. Հարեանի տեսչութեան շրջանին պատուաբեր է հետեւեալ տեղեկութիւնը՝ զոր կու տայ 1859 թուականին փարիզու Մուրատեան վարժարանի տեսուչը, որ այն ատեն Հ. Ղ. Ալիշանն էր։ Յետ հաղորդելու որ այդ տարի Մուր. վարժարանի Պարզեաբաշխութեան հանդէսին նախագահ բազմեր է «Պարոն Գայլըր կանառորդ Կացրդարանին (Institut) պաշտպան և նախագահ ընկերու թեանց արուեստից և բարերարութեանց, այր ծանօթ և սիրելի բազմաց և բարեպաշտ»՝ կը յաւելու ապա. «և է ծերունին այն որ երկու կամ երեք ամօք յառաջ եկեալ ի Ռափ. վարժարան՝ առաջի վ. Հ. Աբրահամու և իմ խօսեցաւ ջերմաջերմ գոհութիւն զՄիաբանութենէս»։ Հ. Ալիշան ամփոփելով յետոյ սուղ տողերու մէջ հանդէսին նկարագրականը, կ'ըսէ. «Յետ որոյ նախագահին կանգուն կալով ընթերցաւ ճառիկ մի գովեստի զՄիաբանութենէս, յոյժ մեծագով, առանձինն յիշելով զճարտարութիւն նկարուց և ուրուագծաց սանից Ռափայէլեան վարժարանին, զորս վերագտեաց քան զամենայն վարժարանաց Գաղղիոյ, բաց ի միոյն ի մեծէ վարժարանէ Գեղարուեստից (Beaux arts)»։ (Հմկ. հ. Արիստիկ առ Հիւրմ. Այր. փարիզ, 1859 Օգոստոս 12)։

3. Տարւոյս շրջանին հրաւեր մը կը հասնի Աղեքսանդր Ռափայէլէն առ Միաբանութիւնս. կը խնդրէ որ Հիւրմիւզեան Աբբահայր և իրեն հետ նաեւ հարազատը Գերդ, Եղուարդ՝ եթէ կարենայ՝ Լոտտա երթան «ի հանդէս օծման եկեղեցւոյ իւրոյ դաստակերտի» («Ազգաբաւնոքիւն Ռափ. և Մոշր. Տանց»): Որքան որ սոյն խնդիրքը սիրով կ'ընդունուի Վարչական Ժողովէն (Ժող. Այճ. 1850, Նիստ Փետրուար 15-ի), բայց յետոյ անկարելի եղած է գործադրել: Հոս սակայն կ'արժէ գիտնալ, որ Միաբանութեանս այս բարեբարը ժամանակին կանգնած է նաեւ ի Պաշպալով «դպրոց փոքրիկ ի կրթութիւն աղջկանց աղքատաց Հայոց» (Անդ): Իսկ իր մահուան առթիւ

որ տեղի կ'ունենայ ի Լոնտրա (1850 Նոյ. 10)՝ «Վենետկոյ Օրաթերթ»-ը (Դեկտ. 5) կը հրատարակէ Սնգղիոյ իր թղթակցէն ստացած հետեւեալ տեղեկութիւնը՝ որ այս է.

INGHILTERRA

Londra 27, Novembre (1850)

Il Sigr. Raphael, membro del Parlamento nel Comune di S. Albano, morì in questi giorni nell'età di 75 anni. Cattolico, ricco e protettore generoso dei suoi correligionarii, fece costruire a sue spese sette chiese, le quali gli costarono circa mezzo milione di lire stercostruire a sue spese sette chiese, le quali gli costarono circa mezzo milione di lire sterline. Anche la piccola città di Surbiton è stata fondata dal medesimo. — G. di M. — (Անդ): (Թարգմանութիւնն է). «Պ. Ռաֆայէլ որ Անգամ էր Անգղ. Խորհրդարանին մէջ Ս. Ալպանոյ Կա- (հանգին՝ վախճանեցաւ այս օրերուս իր 75 տարեկան հասակին: Ինքը հարուստ կաթողիկէ մ'էր, հանգին՝ վախճանեցաւ այս օրերուս իր հաւատակիցներուն: Իր զրամով կանգնել տուաւ 7 եկե- միանգամայն առատաձեռն պաշտպան իր հաւատակիցներուն: Իր զրամով կանգնել տուաւ 7 եկե- ղեցիներ, որոնք կէս միլիոն ստերլին արժեցին: Իր կողմանէ հիմնուած է նաեւ Սուրպիդոն փոքրիկ քաղաքը »:

Բարերարին մահուան քօթին ազդեցությունը առաջ չէր բերում հարկերի վճարմանը։ Բարերարին մահուան քօթին ազդեցությունը առաջ չէր բերում հարկերի վճարմանը։

Միաբանութեանս ընդ Մուրադեան անունիցն ի մարտի 1911 թ. Երևան քաղաքէն Ս. Դազարու վարժարանի կղերիկոսաց վերականգուն:

4. Այս թուականիս կ'ընտրուի Ս. Հազարյանը, որ ընտրվելու է իր անունով համար «ի գին Զենոբեայ պա-»

5. 1851-ին Հ. Ալիշան Լոնտրոն գլխավորելով:

Հատան» («Պրագր. Մ. Ռ. Վրժիւ.ր»):

6. Միանգամայն վարիչ կը նշանակուի սրբապետը՝ Ն. Ռաֆայել Թրեանցի հիւանդութեան պատճառաւ:

7. Այն է՝ մինչև իր մեկնումը ը ֆարիզ Հ. Ռաֆայելի հետ:

8. Ճիշդ սոյն օր

բանի»։ (Ժող. Արձ.)։

[illegible]

10. «Վասն եռամսեայ ժամանակի ի դատտիարակութիւն կրտսերագոյն մանկւոյն» . (Ժող. Արձ.) :

11. Այս թուականիս իրեն և չ. 6. 41 (ժող. Արձ.):

Թիւն վաստակողացն ի նմա»։ (Թող. Յովն.)

12. Հիւանդութեանը պատճառաւ զէնքով հարկահաշտ

Է

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

1866 ՄԱՅԻՍ 11 — 1872 ՕԳՈՍՏՈՍ 6

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ՝ 1868 ՆՈՅԻՄԵՐ 20-1872 ՅՈՒԼԻՍ՝
Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ՝ 1868 ՆՈՅԻՄԵՐ 20-1872 ՅՈՒԼԻՍ՝
Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ՝ 1868 ՆՈՅԻՄԵՐ 20-1872 ՅՈՒԼԻՍ՝
Հ. ԴԱԽԻԹ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ՝ շար. ց1867 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 2- Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԹԵՐԶՈՆՑ՝
1866 ՄԱՅԻՍ 11-1868 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 30, - Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1866 ՄԱՅԻՍ
11 - 1870 ՅՈՒՆԻՍ 10, - Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԱՅՍԵՐԵԱՆ (= ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ)՝ 1868
(ԸՄՈԴ. ԺՈԳ.) - Հ. ԴԱԽԻԹ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ՝ 1868 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 29 - 1869 ՕԳՈՍՏՈՍ
13, - Հ. ՍԱՀԱԿ ՀԷՔԻՄԵԱՆ՝ 1870 ՅՈՒՆԻՍ 8-1874 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 24,
ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒՄՈՒՏԵԱՆ՝ 1868 ՆՈՅԻՄԵՐ 13-1870 ՄԱՅԻՍ 23, - ԵՂ. ՅՈՎ-
ՍԷՓ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ՝ ց1868 ՆՈՅԻՄԵՐ 13, - ԵՂ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԳԱՐԱՅԵԱՆ՝ 1870
ՄԱՅԻՍ 23-1872 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 17 (կմ. 26):

ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ

Ը

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ

1872 ՅՈՒԼԻՍ¹ — 1873 ՄԱՐՏ 4

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ և Հ. ՍԱՀԱԿ ՀԷՔԻՄԵԱՆ՝²
1872 ՕԳՈՍՏՈՍ 6 - 1874 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 24,
ԵՂ. ԱՆԴՈՆԻՆ ԳԱՆԴԷՈՅ՝³ 1872 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 17⁴, - ԵՂ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԳԱ-
ՐԱՅԵԱՆ՝ շար. ց1872 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 17⁵:

ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Ըստ այլ թղթոց՝ Օգոստոս 6-ին:
2. Հ. Սամուէլ և Հ. Սահակ յիշատակուած են Տեսչին «գործակից» անուամբ:
3. Իտալ. ազգէ, վենետկեցի:
4. Ըստ այլ թղթոց՝ Հոկտեմբեր 26-ին:
5. Նոյնպէս:

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ՎԵՆԵՏԻԱ¹

ԶԵՆՈՐԻՈՅ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՉ

(ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 1873-1936)

Ը

Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ

Շար. 1873 ՄԱՐՏ 4 — 1876 ՕԳՈՍՏՈՍ 2²

ՏԵՍՈՒՉ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՐԶԱՆԱԼԵԱՆ՝ 1875 Ապրիլ 10 - 1884,
Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1873 ՆՈՅԻՄԵՐ 18³ - 1876 ՕԳՈՍՏՈՍ 18,
Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ՝ 1873 ՕԳՈՍՏՈՍ 28 - 1874 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 18,
Հ. ԳՐԻԳՈՐ ԺԵԼԱԼԵԱՆ՝ 1873 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 13, - Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1876
ՅՈՒՆԻՍ 8 - 1876 ՍԵպտեմբեր 4,
Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ և Հ. ՍԱՀԱԿ ՀԷՔԻՄԵԱՆ՝
շար. ց1874 ՀՈԼՄԵՐԵՐ 24⁴, - Հ. ՎԱՀԱՆ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ՝ 1873 ՕԳՈՍՏՈՍ 16 - 1879
Մարտ 18, - Հ. ԳՐԻԳՈՐ ԺԵԼԱԼԵԱՆ՝ 1873 ՕԳՈՍՏՈՍ 16, - Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈ-
ՆԵԱՆ՝ 1878 ՕԳՈՍՏՈՍ 28, - Հ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ և Հ. ԱՆՏՈՆԻՈՍ ՊԵՏԱՆԵԱՆ՝
1874 ՆՈՅԻՄԵՐ 2 - 1878 ՕԳՈՍՏՈՍ 22, - Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ՝ 1875 Ապրիլ
13, - Հ. ԵԿԻՄԷՆՈՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ՝ 1876,
ԵՂ. ՅՈՎՍԷՓ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ՝ 1876 ՅՈՒԼԻՍ 24, - ԵՂ. ԱՂԵՐՍԱՆԴՐ ՄԻՈՂԻՈՅ⁵ 1874
ՆՈՅԻՄԵՐ 14:

ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Մուրատեան և Ռափայէլեան զոյգ վարժարաններու միացման մասին տեսնել Մուրատեան
վարժարանի 1866-1870 Տարեշարփին մէջ՝ Կարեւոր Ծան. 2:
2. Այն է՝ մինչեւ իր ընտրութիւնը յԸնդհ. Աբբայութիւն Միաբանութեանս:
3. Ըստ Յիշատակարանի մը՝ 24-ին: — Հ. Սրապիոն նշանակուած է նաեւ «Տեսուչ ծա-
ռայից»՝ 1874 Նոյեմբեր 3-ին:
4. Վերջին երկուքը «գործակից տեսչին»:
5. Իտալ. ազգէ, վենետկեցի:

Թ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ԳՐԻԳՈՐ ԺԵԼԱԼԵԱՆ

1876 ՕԳՈՍՏՈՍ 18 — 1881 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՐԲԱՆԱԼԵԱՆ՝ շաբ. ց1884, — Հ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԱՆՈՒՂԵԱՆ՝ 1876 ¹ , Հ. ՄՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1876 Օգոստոս 24, Հ. ՄՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 1876 Սեպտեմբեր 4 — 1877 Մարտ 2, — Հ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ՝ 1877 Մարտ 16 — 1881,
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՄՐԱՊԻՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ շաբ. ց1876 Սեպտեմբեր 4, — ՆՈՅԸ («Համդերձապետ»)՝ 1876 Սեպտեմբեր 4 — 1877 Մարտ 2, — Հ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ՝ 1876 Սեպտեմբեր 4, — Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԱՀԱԿԵԱՆ՝ 1876 Հոկտեմբեր 19 — 1879 «Փետրուար 22» ² , — Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԱՀԱԿԵԱՆ («Տմտես»)՝ 1877 Հոկտեմբեր 20, — Հ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ («Համդերձապետ»)՝ 1877 Հոկտեմբեր 20, — ՆՈՅԸ՝ 1880 Մայիս 17, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ, ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ և Հ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՀԷՔԻՄԵԱՆ («Գործակիցք տեսչիմ»)՝ շաբ. ց1874 Հոկտեմբեր 24, — Հ. ՅՈՒՄԻԿ ՄԵՀՐԱՐԵԱՆ՝ 1876-1879 Հոկտեմբեր 22, — Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԱՀԱԿԵԱՆ՝ 1876 Հոկտեմբեր 19 — «1877 Հոկտեմբեր 19» ³ , — Հ. ԱՆՏՈՆԻՈՍ ՊԵՏԱՆԵԱՆ՝ ց1876 Յունուար 18, — Հ. ԵԻԳԻՆԷՈՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ՝ 1876, — Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ՊԱԼԵԱՆ՝ 1878 Մարտ 18, 1878 Յունիս 12 ³ — 1879 Օգոստոս 29, — Հ. ԱՐՄԷՆ ՍՈՒՔՐԵԱՆ՝ 1878 Յունիս 12 — 1879 Ապրիլ 19, — Հ. ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ՝ 1879 Օգոստոս 23 — 1885 Նոյեմբեր 8, — Հ. ԱՐՄԷՆ ՍՈՒՔՐԵԱՆ՝ 1880 Նոյեմբեր 4, — Հ. ՍԵՐՈՎԷԼ ԱՊՏՈՒՂԱՅԵԱՆ՝ 1875 Օգոստոս 23 — 1883 Յունուար 25 (և Մայիս 4),
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	ԵՂ. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ ԾԻԱՆԵԱՆ՝ 1877 Մարտ 2, — ԵՂ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒՄՈՒՏԵԱՆ՝ 1877 Ապրիլ 27,

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Նաեւ Հ. Ղուկաս Լազեան «Խոստովանահայր» կը յիշուի 1876 Դեկտեմբեր 1-ին՝ Հ. Գաւրեգնի բացակայութեանց առթիւ. նոյնը կարելի է ըսել Հ. Մկրտչի համար:
2. Հ. Մեսրոպի պաշտօնը պէտք է որ տեւած ըլլայ ոչ ուշ քան 1890, վասն զի նոյն տարւոյ Մայիս 27-ին Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարանէն, ուր նա գտնուեր է պաշտօնով, կը խնդրէ Աբբահօրմէ՝ վանք գալ «յաւուրս պարապոյ վարժարանին Քաղկեդոնի»:
3. Այս ալ նոյնպէս Սկզբնաւորութեան թուական է:

Ժ

Հ. ԴԱԻԹ ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ

ՏԵՍՈՒՉ

1881 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1¹ — 1885 ՕԳՈՍՏՈՍ (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.)

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ	Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՐԲԱՆԱԼԵԱՆ՝ շաբ. ց1884, Հ. ՍԵՐՈՎԷԼ ԱՊՏՈՒՂԱՅԵԱՆ՝ շաբ. ց1883 Յունուար 25 և Մայիս 4, — Հ. ԿԻՐԵՂ ԵՂՈՅԵԱՆ՝ 1881 Նոյեմբեր 16, — Հ. ԴԱՆԻԷԼ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ՝ 1882 Հոկտեմբեր 25 — 1885 Նոյեմբեր 18, — Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ՝ ց1883 Մայիս 14, — Հ. ԳԱՐԻԲԷԼ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ՝ 1883-1885, — Հ. ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ («Տմտես և Հսկող»)՝ շաբ. ց1885 Նոյեմբեր 8, ԵՂ. ՎԷՋԷՆ ՍԻՐՄԷԼԵԱՆ՝ 1882 Մայիս 12 — 1885 Նոյեմբեր 15,
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Ժող. Արձանագրութեանց մէջ կը պակսի իր տեսչութեան որոշ թուականը. բայց 1885-ի Ընդհ. Ժող.ին մէջ իր «Քառամեայ» շրջանի հաշուետուութիւնը կը լուծէ հարցը:

ԺԱ

Հ. ԳՐԻԳՈՐ ԺԵԼԱԼԵԱՆ

ՏԵՍՈՒՉ

1885 ՕԳՈՍՏՈՍ (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.) — 1891 ՄԱՅԻՍ 29¹

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ	Հ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԱՆՈՒՂԵԱՆ՝ 1885 Օգոստոս (Ընդհ. Ժող.) Նոյեմբեր 8 — 1888, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ՝ 1885 Օգոստոս (Ընդհ. Ժող. 4-9) — 1891, — Հ. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԶԻՔԻ՝ 1891 Մարտ 31 — 1892 Մայիս 5, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ՝ 1885 Օգոստոս (Ընդհ. Ժող. 4-9) — 1891, — Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ՝ 1891 Մարտ 31 — 1892 Յունիս 6, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ («Գործակալ և Մատակարար»)՝ 1887 Մարտ 20 — 1891 Մարտ 31, — Հ. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԶԻՔԻ՝ 1891 Մարտ 31 — 1892 Ապրիլ 3, Հ. ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ՝ շաբ. ց1885 Նոյեմբեր 8, — Հ. ԴԱՆԻԷԼ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ՝ շաբ. ց1885 Նոյեմբեր 18, — Հ. ԳԷՈՐԳ ՊԱՅԵԱՆ («Գասաւորու և Հսկող»)՝ 1885 (Ընդհ. Ժող.) — 1888 Օգոստոս 15, — Հ. ՍԱՀԱԿ ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ՝ 1885 Օգոստոս
--	---

(Ընդհ. ժող.) - 1886 Յուլիս 31. - չ. Եփրեմ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ («Գասատու և չըս-
կող») 1885 Օգոստոս (Ընդհ. ժող.) - 1886 Սեպտեմբեր 29 (ցմահ) - չ. ՅԱ-
ԿՈՐ ԹԻՐՈՅԵԱՆ՝ 1888 Ապրիլ 12 - 1889 Յուլիս 15. - չ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝
1890 Դեկտեմբեր 27 - 1891 Օգոստոս 6.

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

ԵՂ. ՎԻՉԷՆ (ապա ԵԴՈՒԱՐԴ) ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ շար. ց1885 Նոյեմբեր 15. - ԵՂ.
ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱԶԷՋԵԱՆ՝ 1886 Հոկտեմբեր 24.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Թէպէտեւ պաշտօնապէս կ'աւարտի իր տեսչութիւնը 1889 Նոյեմբերի սկիզբները, սակայն
յաջորդի ընտրութեան պարագան կը ստիպէ երկարաձգել իր պաշտօնը՝ դեռ մինչեւ երկու տարի:

ԺԲ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ

1891 ՄԱՐՏ 31 — 1894 ՕԳՈՍՏՈՍ 6 (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.)

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

չ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՐԲԱՆԱԼԵԱՆ՝ 1891-1894 (?).

ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

չ. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԶԻՔԻ՝ շար. ց1892 Մայիս 5.

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

չ. ԲԱՐՍԵՂ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ՝ շար. ց1892 Յուլիս 6. - չ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ՝
1892 Յուլիս 6 - 1894 Մայիս (Ընդհ. ժող.):

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

չ. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԶԻՔԻ՝ շար. ց1892 Ապրիլ 3. - չ. ԹԱԴԷՈՍ ԹՈՎՄԱՃԱՆ («ՏՈՒՄԵՍ»)՝
1892 Օգոստոս 29 - 1894 Օգոստոս 6.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

չ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ շար. ց1891 Օգոստոս 6. - չ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՔՐԸՆԵԱՆ՝
1891 Յուլիս 8 - 1892 Օգոստոս 29.

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

ԵՂ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ 1891 Յուլիս 6 - 1900 Մարտ 21 (ցմահ).

ԺԳ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ՝

1894 ՕԳՈՍՏՈՍ 6 (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.) — 1902 ԱՊՐԻԼ 2²

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ

չ. ՄԿՐՏԻՉ ԵՍԵՆՆԻՅԱՆ՝ - չ. ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԵԱՆ՝ 1896-1902 Ապրիլ 2.

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ

չ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ 1895 Մայիս 17 - 1897. - չ. ՄԻՆԱՍ ՆՈՒՐԻԽԱՆ՝
1897-1899 Օգոստոս 12. - չ. Եփրեմ ԱՊՐՈՅԵԱՆ՝ 1899 Օգոստոս 12 - 1901 Հոկ-
տեմբեր 20. - չ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՆ՝ 1901 Հոկտեմբեր 20 - 1902 Սեպ-
տեմբեր 8.

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ

չ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԳԱՍՔԱՆՏԻԼԵԱՆ («ԳՈՐԺԱԿԱՎ»)՝ 1894 Օգոստոս 6 (Ընդհ. ժող.) -
1901 Օգոստոս 5. - չ. ԱՆԴՐԷԱՍ ԿԻԻԼԷՍԷՐԵԱՆ («ՏՈՒՄԵՍ»)՝ 1895 Հոկտեմբեր
26 - 1897 Օգոստոս 21.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

չ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ շար. ց1897. - չ. ԱՐՄԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ 1901 Օգոստոս
5 - 1901 Նոյեմբեր 21. - չ. ՅՈՎՀԱՆ ԱԽԳԵՐ՝ 1901 Նոյեմբեր 21 - 1902 Օգոս-
տոս 18. - չ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՆ՝ 1896 Նոյեմբեր 10 - 1902 Օգոստոս 7. -
չ. ԽՈՐԷՆ ՍԻՆԱՆԵԱՆ՝ 1898 Յուլիս 18. - Նոյմբ. («առժամամակեայ օգնական»)՝
1902 Յուլիս 21 և 22.

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

ԵՂ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ ց1900 Մարտ 21 (ցմահ). - ԵՂ. ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱ-
ԶԷՋԵԱՆ՝ 1900 Ապրիլ 16 - 1912 Յուլիս 20.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Մինասի տեսչութեան շրջանին՝ այն է 1897-ին՝ Մ. Ռ. Վարժ.ը օժտուեցաւ մեծ առան-
ձնաշնորհութեամբ մը, որով անոր վկայագիրը արքունի հրովարտակով մը համազօր ճանչցուեցաւ
Խտալիոյ Երկրորդական վարժարաններու վկայագրին. իրաւունք տրուեցաւ իրեն պետական Հա-
մալսարաններն յաճախելու, հետեւելու համար՝ Բժշկութեան, ճարտարագիտութեան, Գեղագործու-
թեան, Ընդհ. Գիտութիւններու, բաց ի իրաւագիտութենէ և Խտ. Գրականութենէ: Այս արտօնագիրը
վերահաստատուեցաւ նաեւ 1924 թուականին Ֆաշիստ կառավարութենէն:
2. Այսինքն մինչեւ իր Ընդհ. Աթոռակալ ընտրուիլը:
3. Թուականները որոշ չեն:

ԺԴ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

1902 ՅՈՒԼԻՍ 13 — 1906 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16

**ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ**

չ. ԲԱՐՍԵՂ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ՝ 1902. - չ. ԱԽԵՏԻՔ ԳԱԶԷՋԵԱՆ՝ 1906¹.
չ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՆ՝ շար. ց1902 Սեպտեմբեր 8. - չ. ԹԱԴԷՈՍ ԹՈՎՄԱՃԱՆ՝
1902 Նոյեմբեր 6 - 1903 Յուլիս 3. - չ. ՅՈՎՀԱՆ ԱԽԳԵՐ՝ 1902 Օգոստոս 18 -
1902 Նոյեմբեր 6. - Նոյմբ. 1903 Հոկտեմբեր 1 - 1905 Յուլիս 29. - չ. ՍԻ-
ՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ 1905 Մարտ 27 - 1905 Հոկտեմբեր 18. - չ. ԱՐՄԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ՝
1906 Դեկտեմբեր 14.
չ. ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԵԱՆ՝ 1902 Յուլիս 13 - 1905. - չ. ԱՆԴՐԷԱՍ ԿԻԻԼԷՍԷՐԵԱՆ («ԳՈՐ-
ԺԱԿԱԼ և ՏՈՒՄԵՍ»)՝ 1905 Մարտ 27 - 1906 Դեկտեմբեր 18.
չ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՆ՝ շար. ց1902 Օգոստոս 7. - չ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ՝ 1902
Նոյեմբեր 6 - 1903 Մայիս 25. - չ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ՝ 1903 Մայիս 27 -
1905 Մարտ 27. - չ. ՅՈՎՀԱՆ ԱԽԳԵՐ՝ ց1905 Մարտ 27. - չ. ՔԵՐՈՎԸ ԶՐԱՔԵԱՆ՝
1905 Հոկտեմբեր 18. - Նոյմբ. 1906 Ապրիլ 21 - 1906 Դեկտեմբեր 14. - չ.
ց1905 Հոկտեմբեր 18. - չ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՆ՝ 1903 Օգոստոս -
1904 Յուլիս 7.
ԵՂ. ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱԶԷՋԵԱՆ՝ շար. ց1912 Յուլիս 20.

ԱՇԽ. ԵՂԱՅՐ

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Սկզբնաւորութեան թուականը անստույգ է:

ԺԵ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԳԱՍՔԱՆՏԻԼԵԱՆ¹

1906 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11² — 1907 ՅՈՒՆԻՍ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԴԱՆԻԷԼ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ՝ 1906 Դեկտեմբեր 16.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՐ՝ 1907 Յունուար — 1916 Ապրիլ 18.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՄԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ 1906 Դեկտեմբեր 11 — 1909 (ԸՄԸՖ. Ժող.) — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ 1906 Դեկտեմբեր 27 — 1909.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ՄԿՐՏԻՋ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ («առժամամակեայ օգնական»՝ «Հսկող»)՝ 1907 Յու- նուար 27. — Նոյմբ.՝ 1907 Յունուար 3 — 1909 (ԸՄԸՖ. Ժող.).
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	ԵՂ. ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱԶԷԶԵԱՆ՝ շար. ց1912 Յունուար 20.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Առժամեայ նշանակուած:
2. Այս թուականիս նաեւ «առժամեայ Մեծաւոր» դրուած է Հ. Դաւիթ Նազարէթեան:

ԺԶ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

1907 ՅՈՒՆԻՍ 18 — 1909 ՕԳՈՍՏՈՍ (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.)¹

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ 1907-1909 (?).
ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՋ	Հ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՐ՝ 1909 Սեպտեմբեր 7 — 1916 Ապրիլ 18.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՐ՝ շար. ց1916 Ապրիլ 18.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՄԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ շար. ց1909 (ԸՄԸՖ. Ժող.) — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («Տնտես»)՝ շար. 1909. — Հ. ԱԼԵՔՍԻԱՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ 1909 Սեպտեմբեր 7 — 1910 Օգոստոս 22. — Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՅՈՒՆԻ («Գամծապահ և Համարակալ հաշուող»)՝ 1907 Հոկտեմբեր 19 — 1909 Օգոստոս 16 ² .
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ՝ 1908-1909 Յունուար 25. — Հ. ՄԿՐՏԻՋ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ՝ շար. ց1909 (ԸՄԸՖ. Ժող.) — Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՅՈՒՆԻ («ձեռնարկ Հ. Փիլիպպոսի»)՝ 1909 Սեպտեմբեր 10.
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	ԵՂ. ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱԶԷԶԵԱՆ՝ շար. ց1912 Յունուար 20.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Այս թուականիս ընտրուած ըլլալով ինքը Ռիտիս Առաջիկայ և Ատենադպիր՝ վանքը կը
բնակի այլեւս, բայց անկէ շարունակելով իր Տեսչութիւնը ցնոր ընտրութիւն. այս պատճառաւ
Հ. Փիլիպպոս Փոխ-Տեսչի կ'ընտրուի:
2. Կ'ընտրուի այս թուականիս՝ Ս. Ղազարու տպարանապետ, որով և վանք կը փոխադրուի,
սակայն շարունակելով միանգամայն Մ. Ռ. Վարժարանի Համարակալի պաշտօնը:

ԺԷ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍՏԻԿԵԱՐ

1910 ՕԳՈՍՏՈՍ 16 — 1916 ՄԱՐՏ 16

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԱՀԱԿԵԱՆ՝ 1910 Յունուար 8 — 1912. — Հ. ՅԱԿՈՐ ԹԻՐՈՅԵԱՆ՝ 1912 — 1916.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՄՈՎՍԷՍ ՓԱՆՈՍԵԱՆ՝ 1913-1915 Դեկտեմբեր:
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԱԼԵՔՍԻԱՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ շար. ց1910 Օգոստոս 22. — Հ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ («Տնտես»)՝ 1910 Օգոստոս 22. — Նոյմբ.՝ 1912 Յունիս 12 — 1915 ¹ .
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԱՐՄԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ՝ 1910 Սեպտեմբեր 9 — 1913. — Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ՝ 1911-1912. — Հ. ՅԱԿՈՐՈՍ ԲՈՍՊՈՐՏԸՐԵԱՆ և Հ. ՄՈՎՍԷՍ ՓԱՆՈՍԵԱՆ («Աւուցիչ և Հսկող»)՝ 1911 Հոկտեմբեր 16 — 1917 Յունուար 27. — Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐ ՍԱՀԱ- ԿԵԱՆ՝ 1912-1913. — Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՅՏԸՆԵԱՆ՝ 1916 Մարտ 16.
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	ԵՂ. ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ ԳԱԶԷԶԵԱՆ՝ շար. ց1912 Յունուար 20. — ԵՂ. ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐ- ՏԻՐՈՍԵԱՆ՝ 1912 Յունուար 20 — 1914.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Աւարտման թուականը մերձաւոր ստուգութեամբ է:

ԺԸ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

1916 ՄԱՐՏ 16¹ — 1918 ՄԱՐՏ 18²

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ՅԱԿՈՐ ԹԻՐՈՅԵԱՆ՝ շար. ց1916. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ 1916 Մարտ 16 — 1925 Յունիս 13 (ցմահ):
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ 1916 Ապրիլ 15 — 1918 Հոկտեմբեր:
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՄԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ՝ 1916 Մարտ 16 — 1916 Ապրիլ 15. — Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ՄՈՎ- ՍԷՍԵԱՆ՝ 1916 Ապրիլ 15 — 1917 Նոյեմբեր. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («Տնտես»)՝ 1915-1917 Նոյեմբեր. — Նոյմբ. («Հիւանդապահ»)՝ 1916 Մարտ 16 — 1925 Յունիս 13.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՅՏԸՆԵԱՆ («Հսկող»)՝ 1916 Մարտ 16. — Հ. ՄՈՎՍԷՍ ՓԱՆՈՍԵԱՆ՝ շար. ց1917 Յունուար 27. — Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱՇԺԵԱՆ (և «Հսկող»)՝ — 1918 Հոկ- տեմբեր 21. — Հ. ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆ՝ 1916 Հոկտեմբեր 21 — 1917 Սեպ- տեմբեր 15.

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Այս թուականաւ նշանակուած է նաեւ Հ. Գաբրիէլ Նահապետեան՝ Մեծաւոր Մ. Ռ. Վար-
ժարանի, որ կը տեւէ մինչեւ 1917 Նոյեմբեր 5, յորում Հ. Սիմոնի կը տրուի նաեւ այդ պաշտօնը:
2. Մեծ պատերազմի ժամանակ Խալիլի մէկ ճգնաժամային շրջանին, այն է՝ 1917 Նոյեմ-
բերին՝ Մ. Ռ. Վարժարանը փոխադրուեցաւ ի վալլէ տի Բոմբէյ, ուր պանդոկի մը մէջ Հ. Սիմոն
վարեց իր տեսչութեան վերջին չորս ամիսները:

ԺԹ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՔԵՐՈՎԲԷ ՉՐԱՔԵԱՆ¹

1918 ՄԱՐՏ 18 — 1918 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ — ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ շաբ. ց1918 Հոկտեմբեր.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ»)՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13. — Հ. ՄԱՀԱԿ «ՏՄՈՒՆ»՝ 1918 Հոկտեմբեր — 1920.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱՇԺԵԱՆ՝ շաբ. ց1918 Հոկտեմբեր.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Ք. Չրաքեան կը յաջորդէ Հ. Ս. Երեմեանի վալլէ տի Բոմբէյի մէջ՝ իբրեւ տեսուչ մեր գաղթական վարժարանին՝ մինչեւ վերջնոյս վենետիկ վերադարձը, որ տեղի կ'ունենայ Սեպտ. 30-ին:

Ի

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՅՈՒՆԻ

1918 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 1920 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ¹

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆ՝ 1918 Հոկտեմբեր — 1920.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԱԶԱՐԵԱՆ՝ 1918 — 1920. — Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ («ՏՄՈՒՆ»)՝ ց1920. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ»)՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԱՂԵՐՍԱՆԴՐ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆ՝ 1918 Հոկտեմբեր — 1919 Հոկտեմբեր 20. — Հ. ՓԻ. ԼԻՊՊՈՍ ԵԱՏԻԿԵԱՐ՝ 1919-1920.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Կը մեկնի Պոլիս՝ Բերայի մեր Մի. վարժարանի տեսչութեան պաշտօնով:

ԻԱ.

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

1920 — 1921 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ 1920 — 1925.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ — ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ 1920 — 1921.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ («ՏՄՈՒՆ») 1920 — 1922 Սեպտեմբեր. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ»)՝ շաբ. ց1925.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԹԱԴԷՈՍ ԹՈՎՄԱՃԱՆ՝ 1920 — 1921. — Հ. ԱԽԵՏԻՔ ԳԱԶԷԶԵԱՆ՝ 1920 — 1921. — Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՅՏԸՆԵԱՆ՝ 1920 — 1921.

ԻԲ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ԳԱՐԻԻԷԼ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

1921 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 1923

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13.
ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՋ	Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ — ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ 1921 — 1925 Հոկտեմբեր 16.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆ՝ 1922 — 1923 Յուլիս 28.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ՝ շաբ. ց1922 Սեպտեմբեր. — Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԱԶԱՐԵԱՆ՝ 1922 Սեպտեմբեր — 1923 Հոկտեմբեր 13. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ»)՝ շաբ. ց1925.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԱՐՄԷՆ ԼԱԶԻԿԵԱՆ՝ 1921 Փետրուար 2 — 1923. — Հ. ԿԻՐԻՆՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆ՝ 1923 Յուլիս 20. — Հ. ԳԵՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ («ՀԱՍԿՈՂԱԿԱՆ») 1922 Նոյեմբեր 1 — 1923 Օգոստոս.

ԻԳ

ՏԵՍՈՒՋ

Հ. ԹԱԴԷՈՍ ԹՈՎՄԱՃԱՆ

1923 ՅՈՒԼԻՍ 20 — 1929 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ (ԸՆԴՀ. ԺՈՂ.)

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ՝ շաբ. ց1925 Յուլիս 13. — Հ. ՅՈՎՀԱՆ ԱԽԳԵՐ՝ 1925 Յուլիս — 1929 Սեպտեմբեր.
ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՋ	Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ — ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ շաբ. ց1928 Հոկտեմբեր 16.
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ԿԻՐԻՆՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆ՝ 1923 Յուլիս 28 — 1925 Հոկտեմբեր 16. — Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ՝ 1925 Հոկտեմբեր 16 — 1928 Հոկտեմբեր 15. — Հ. ԵՂԻՍ ՓԷՋԻԿԵԱՆ՝ 1928 Հոկտեմբեր 15 — 1930 Սեպտեմբեր 5.
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԱԶԱՐԵԱՆ՝ շաբ. ց1923 Հոկտեմբեր 13. — Հ. ՄԱՀԱԿ ՏԷՐ — ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ՝ 1923 Հոկտեմբեր 13 — 1925 Հոկտեմբեր 16. — Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔԺԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ»)՝ շաբ. ց1925. — Հ. ԱՆՏՈՆ ԶՆՏՈՅԵԱՆ («ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ՏՄՈՒՆ»)՝ 1925 Հոկտեմբեր 16 — 1928 Մայիս 23. — Նոյմը («ԳՈՐԾԱԿԱԼ»)՝ 1928 Մայիս 23 — 1929 Սեպտեմբեր 12. — Հ. ԳԵՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ («ՀԻՄՆՈՂԱԿԱՆ», «ՀԱՍԿՈՂ»)՝ 1927 — 1928. — Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱՇԺԵԱՆ («ՏՄՈՒՆ»)՝ 1928 Մայիս 23 — 1929 Սեպտեմբեր 12. — Նոյմը («ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ՏՄՈՒՆ»)՝ 1929 Սեպտեմբեր 12 — 1931 Նոյեմբեր 13. — Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ («ՏՄՈՒՆ» «ՀԱՍԿՈՂ»)՝ 1923 Յուլիս 28 — 1925 Հոկտեմբեր 16. — Հ. ՍՏԵՓԱՆ ՖԵՐԱՀԵԱՆ («ՀԱՄՈՂԵՐԾԱԿԱՆ»)՝ 1928 Նոյեմբեր 15 — 1929 Սեպտեմբեր 12.
ՈՒՍՈՒՑԻՋ	Հ. ԳԵՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ՝ շաբ. ց1923 Օգոստոս. — Հ. ԱՐՄԷՆ ԼԱԶԻԿԵԱՆ՝ 1923 — 1927. — Հ. ԳԵՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ՝ 1926 — 1928 Հոկտեմբեր 15. — Հ. ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳՐԵԱՆ՝ 1926 — 1927. — Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱՇԺԵԱՆ՝ 1926 Հոկտեմբեր 20 — 1928. — Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ՝ 1924 Հոկտեմբեր — 1925 Հոկտեմբեր. — Հ. ԿԻՐԻՆՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆ՝ 1927 — 1929. — Հ. ԵՂԻՍ ՓԷՋԻԿԵԱՆ՝ 1927 Հոկտեմբեր — 1928 Յուլիս 15. — Նոյմը, Հ. ՍՏԵՓԱՆ ՖԵՐԱՀԵԱՆ՝ և Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ՝ 1929-1930.

ԻԴ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՅՈՒՆԻ¹

1929 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12 — 1932 ՅՈՒՆԻՍ 13

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. Քերրովիլ ջրաբան՝ 1929 Մեպտեմբեր 16 — 1932 Յունիս 18,
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. Եղիս. փշեղեն՝ շար. ց1930 Մեպտեմբեր 5, — Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ՝ 1930 Յուլիս 9 — 1931 Հոկտեմբեր 27, — Հ. ՍՏԵՓԱՆ ՖԵՐԱՀԵԱՆ՝ 1931 Հոկտեմբեր 27 — 1932 Յուլիս 6,
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱՇՃԵԱՆ՝ շար. ց1931 Նոյեմբեր 13, — Հ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆ («Գործակալ, Տնտես»)՝ 1931 Նոյեմբեր 13 — 1933 Յունուար 28, — Հ. ՓԻԼԴՊՈՍ ԵԱՏԻԿԵԱՆ՝ 1933 Յունուար 28 — 1935 Մեպտեմբեր 30,
ՈՒՍՈՒՑԻՉ	Հ. ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳՍԵԱՆ՝ 1929 Մեպտեմբեր 12 — 1931 Ապրիլ 8, — Հ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆ՝ 1930-1931, — Հ. Եղիս. փշեղեն՝ 1930 Հոկտեմբեր — 1935 (ԸՄԸ. Ժող.) — Հ. ԿԻՐԵՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆ՝ 1931 Հոկտեմբեր — 1932 Յուլիս,
ԱՇԽ. ԵՂԲԱՅՐ	Եղ. ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ՝ 1930 Օգոստոս 23 — 1934 Մայիս,

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Մեծաւոր եւս է:

ԻԵ

ՏԵՍՈՒՉ

Հ. ՔԵՐՐՈՒԷ ՉՐԱՔԵԱՆ

1932 ՅՈՒՆԻՍ 18 — 1936 ՕԳՈՍՏՈՍ 16

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐ	Հ. ԳԱՐՐԻԷԼ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ՝ 1932 Յունիս 18 — 1935 Մեպտեմբեր 9, — Հ. ՏԻՄ Լ. ԹԷՆՍ ՏԷՐ — ԿԻԼԵԱՆ՝ 1936 — Օգոստոս 16,
ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԵՏ	Հ. ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ՝ 1932 Յուլիս 6 — 1935 Օգոստոս 22, — Հ. ՄԱՄՈՒԷԼ ԱՐԱՄԵԱՆ՝ 1935 Մեպտեմբեր 8 — 1936 Օգոստոս 16,
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ	Հ. ՓԻԼԴՊՈՍ ԵԱՏԻԿԵԱՆ՝ 1934 Յունուար 28 — 1935 Մեպտեմբեր 30, — Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ԿԷՏԻԿԵԱՆ («Գործակալ, Տնտես»)՝ 1935 Մեպտեմբեր 30 — 1936 Օգոստոս 16,
ՈՒՍՈՒՑԻՉ	Հ. Եղիս. փշեղեն՝ 1930 Հոկտեմբեր 5 — 1935 Օգոստոս 11,

Հ. Ղ. ՏԱՅԵԱՆ

Վ. ԲԱՅԱՆ. — Էջ 558, «Ուսմ. վարժ. փեզարոյ պաշտիմ մեջ» վերնագրին տակ 1836-1873 թուականը պիտի ըլլայ 1836-1850:

